Mehmed Niyazi

Varolmak Kavgası

YAYIN NU: 35
EDEBÎ ESERLER: 11

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-040-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Baskı: 1970
17. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

-1-

– Huu! Murad Huu!

Nefes almaksızın dinledi; karşıki tepelerde kırılan "Huu Murad Huu" sesinden başka bir şey duyamadı. Demek ki yakınlarda değildi; koşmaya başladı. Yağmur damlacıklarına bulanan sis çökmüş, göz gözü görmüyordu. Ama eve dönemezdi; Murad'ı sabahleyin hayvanlarla çıkmıştı!

Dereye inerken hiç çıkmayacağını sandığı bir dünyaya giriyormuş gibi geldi; sis burada kat kat olmuştu. Karanlığa adımını atmadan Murad'ını çağırmalıydı. Durdu; uzun uzun yankılanan sesi ruhunu titretti.

Titreyişler Anadolu kadınının kaderiydi. Çocukluğunu tatmadan titreyişler arasında genç kız... Gençliğini yaşamadan kadın, ana... Cephelerde toplar patlarken o titriyordu; gün geldi, çelik namlular sustu; ne yazık ki onun titreyişleri dinmedi...

Fadime Bacı da onlardan biriydi. Üstelik babasını çok küçük yaşta kaybetmişti. "Baba" kelimesi salkım söğütle bir avuç kara toprağı gözünün önüne getirirdi.

Anası dayısının yanına taşındı; çünkü genç kadının kocasız, yalnız oturmasını komşular dillendirirdi. El kapılarında cehennem çilesi çekti. Henüz kişiliğini bulmadan sözünü dayısının komşusu Çoluğun Yusuf'a verdiler.

İrkilişlerle, gözyaşlarıyla vardığı Yusuf'a kısa zamanda alıştı. Erkek demek, Yusuf demekti; iyi ve kötü yanları

yalnız ona ait değildi; bütün erkeklerin ortak özelliğiydi. Mutluydular, geçinecek kadar toprakları, üç odalı evleri, bir boyun öküzleri vardı. Çalışıp gül gibi geçiniyorlardı. Bir gün geldi, aralarına Murad katıldı. Murad onlar için ayrı bir mutluluk kaynağı idi; en karamsar anlarında bile neşeyi onda bulurlardı.

Mutlu günler Fadime Bacı'nın ömründe şubat güneşi kadar kısa sürdü. Yazın sıcağında sıtma Yusuf'unu kavurup babasının yanına götürdü, salkım söğüt kehribar sarısı yapraklarını her ikisinin üzerine döker oldu. Ebedî bir yasa bürünen genç yüzüne keder çizgileri indi. Yaşı henüz pek gençti; çevreden isteyenler de çıkmıştı; fakat Yusuf'unun yatağına kimi yatırabilirdi.... Her şeye katlanarak namusuyla oturması onu köyün "Bacı"sı yapmıştı.

Bu yalan dünyada Murad'ıyla kalmıştı. Onun için yaşıyor, yüreği onun için çarpıyordu. Şu anda küme küme kalkan sisler Murad'ı nerede ve nasıl bırakmıştı?..

- Huu! Murad Huu!

Dinledi; sesinin yankısına bir ses parçasının katıldığını hissetti. Umutlanmasıyla sesi biraz daha gürleşti.

- Huu! Murad Huu!

Bu kere Murad'ın sesini duydu. Sesin geldiği yöne koşmaya başladı. Soluk soluğa tepeyi döndüğünde çukurda otlayan hayvanları, elindeki sopa ile Karabaş'ın kuyruğunu kıstırıp hırlatan Murad'ı görünce korkularından sıyrıldı; yavaşladı.

Karabaş kuyruğunu sallayarak gözlerini tepeye doğru dikti. Murad başını çevirdiğinde annesinin bayırdan indiğini gördü. Ayağa kalktı. On-on bir yaşlarında görünüyordu. Ellerini değneğinin ucunda kavuşturup annesine bakıyordu. "Gene ne olmuştu?..."

Fadime Bacı yaklaştı. Murad daha fazla dayanamadı.

- Ana ne oldu?

Kesik kesik:

- Hiç oğlum, dedi. Duman çöktü; dağlar, taşlar görünmez oldu. Yağmur çiselemeye başladı. Peşine geldim. Bir daha duman görününce eve dön; beni tasada koma.

- Duman âniden çöktü. Yiterim diye korktum. Hayvanlarla olduğum yerde kaldım.

Yanına geldi; derin derin solurken bir eliyle Murad'ın başını okşadı.

- Hayvanları sürseydin evin yolunu tutarlardı. Çok korktun mu?

- Yok ana; hayvanlar var. Karabaş'ı hep kısladım. Havlamasıyla vadi ses doluyordu.

Alacalaşan sislerin arasında güneş bir görünüyor, bir kayboluyordu. Fadime Bacı hayvanlara baktı; daha doymamışlardı. Başındaki çuvalı yere serdi; ana ve oğul üstüne oturdular.

Fadime Bacı gözlerini hayvanlarda gezdiriyordu; zayıftılar, kıştan yeni çıkmışlardı, belki sütleri biraz artardı. Yağ, peynir yapıp pazarda satarak; gazını, tuzunu aldıktan sonra Murad'cığı için de bir kaç kuruş artırabilir miydi? Bazen geçmişe dalıyor, acılı günlerini hatırlıyordu. Murad'ın yanında duygulanmak istemediğinden bakışlarını hayvanlarda dolaştırıyor, zihnini onlarla oyalıyordu.

Ufuklar açılmıştı; güneş tepenin ardına kayıyor, çobanlar koyunlarını köye doğru sürüyorlardı.

- Kalk oğul, gidelim.

Köyün eteğindeki mezarlığa geldiklerinde Fadime Bacı:

- Sen hayvanlarla gidiver, dedi.

Mezarlara basmamaya dikkat ediyordu. Onlarda nice sevgililer, nice feryatlar, nazlı yaşlar gömülüydü. Sırtını söğüde dayar dayamaz göz pınarları boşaldı.

Neden sonra ferahladı. Fâtiha suresini ağır ağır bir daha okudu; ellerini yüzüne sürdü. Toprağı avuçlayıp kokladı; Yusuf'unun kokusu hâlâ canlı, hâlâ diriydi. Kara yazmasının ucuyla kirpiklerindeki yaş artıklarını kuruladı.

*
* *

Fadime Bacı gün doğmadan kalktı. Yaradan'ına şükrünü edâ etti; duasında Yusuf'una ve babasına rahmet dilemeyi unutmadı.

Bir parça ekmekle çökeleği bohçaya sardı: Murad için eski perdeyi kullandı. Odaya geri döndüğünde Murad'ın üstü açılmıştı; incecik bacakları çalılarla çizilmişti. Merhametle Murad'ına bakıyordu. "Ey gidi dünya ey!" diye hayıflandı. Göz kapaklarının akına hafif bir sıcaklık yayıldı. Bu ufacık gövde ne zaman büyüyüp onu kanatlarının altına alacaktı!... Kaşlarının çatıklığı, yüzündeki esmerlik ne kadar da Yusuf'u andırıyordu...

- Murad, kalk oğlum. Evde bir biz kaldık.

Fadime Bacı hayvanları ahırdan çıkardı. Perdeye sardığı ekmekle çökeleği Murad'ın koltuğuna sıkıştırdı. Eve girdi, bohçayı aldı. Beline orağı soktu. Kapıyı kilitledi, iterek yokladı. Güğümünü omuzuna oturtarak tarlanın yolunu tuttu.

Güneş kızdırmadan iş başarmak çabasındaydı. Beli iki büklümdü; nasırlı avuçlarıyla buğdayları kavrıyor, orağını sallıyordu. Beli sızlamaya başladığında dikiliyor, çevreye bakınıyor, namahrem olmadığını anlayınca başörtüsünü çözüp, yüzünü kuruluyordu. Karşıki yamaçlarda imeceleri görüyor; haylamaları duyuyordu. Sıra veremediğinden imece yapamıyordu; dul karı idi; dünyanın bin bir türlü hali vardı.

Öğle sıcağı bastırınca gölgeye çekildi. Abdest tazeleyip huşu ile namazını kıldı. Âminde kuş sesleri arasında Allah'a yalvardı. Bohçasını açtı; fakat lokmalar boğazından zor geçiyordu. Yusuf'unun yokluğunu bu anlarda daha çok duyardı. Kaç mevsim onunla böyle buğday biçmişlerdi. Bu ağacın altında aynı lokmayı bölüşmüşlerdi. Şimdi ise!...

Diri bir sessizliğe gömülmüş tepelerde, dağlarda bakış-

larını gezdirirken derinden derine kimsesizliğini duyuyordu. Bir Murad'cığı vardı... Onu da Yusuf'unun vasiyetine uyup gurbete göndermek istiyordu. Yalnızlığı artacaktı... Ama bir başarabilseydi!..

Gözlerini güneşe çevirdi; "vakittir" düşüncesiyle yerinden kalktı, tarlaya girdi ve gayretle biçmeye koyuldu.

Bazen bir gariplik içine çöküyor, bazen da gönlünde sevinç bulabiliyor, ince sesiyle türkü tutturuyordu.

Kara koyun kuzulu
Kara dağa dizili
Neler geldi bu başa
Neler daha yazılı.

Ruhlara işleyen yumuşak, hüzünlü sesi kuru buğday başaklarının arasına süzülüyordu.

*
* *

Yıllardan beri alıştığı bu hayvanlardan nasıl ayrılacaktı? Yusuf'un sağlığında buzağı idiler. Tosun oldular; yıllarca dağda, bayırda, tarlada ona yoldaşlık ettiler. Diğer tosunlar da büyümüştü; işini görürlerdi. Ama bunlara alışmıştı; nasıl edecekti?.. Arkaya döndü:

- Sür Murad.

Murad sopayı vurunca "Haydi oğlum" diye bağırıyor, öküzler hızlanıyor, yularları elinde tutan Fadime Bacı koşuyordu. Issız dereleri geçiyorlar, tepeleri aşıyorlardı.

Öğle sıcağında pazara geldiler. Geniş meydan hıncahınç doluydu. Fadime Bacı arkın kenarında sırtı kalabalığa dönük dikiliyor, Murad değneğine dayanmış; insanlara, hayvanlara bakıyordu. Şimdiye dek bu kadar insanı bir arada görmemişti. Seslerin arasında şimşek gibi çakan "Gazoz! Helva!" çığlıkları da onu şaşırtıyordu.

Fadime Bacı heyecanlanmaya başladı; acaba satamayacak mıydı? Erkeksiz kadınlık ne fena şeydi; bir anlamda dünyadan kopmaktı.

Ak sakallı, siyah bereli bir ihtiyar öküzlere yaklaştı. Alıcı gözüyle bakıyordu; fakat Fadime Bacı'nın duruşu cesaretini kırıyor, rahatsız etmek istemiyordu. Murad'ı fark edince yaklaştı:

- Evlâdım, bu öküzler sizin mi?

Fadime Bacı'ya da işittirmek için sesini yükseltmişti.

- Bizim.

- Satılık mı?

Murad başını sallarken Fadime Bacı yan döndü.

- Kızım bir kusurları var mı?

- Yok amca.

- Temiz bir insana benziyorsun kızım; fiyatı nedir ?

Fadime Bacı kızardı; ama bir şeyler söylemeliydi. Fiyatı da tahminden âcizdi. Sesi endişeliydi.

- Amca ben kadın kişiyim; fiyat bilemem. Bu yetim için satıyorum.

İhtiyar'ın bakışları değişti; gözlerinde merhamet parıldadı.

- Ben de tahmin edemem. İki celep getirip kıymet ettireyim. Yetim hakkı yemek istemem; zaten ayağımın biri çukurda.

Fadime Bacı'nın gözlerine bir ışık seli düştü. Aradan çok geçmeden ihtiyar, iki adamla geldi.

- İşte öküzler. Bu kadın dul, bu çocuk yetim, ben de mezara yaklaşmış bir ihtiyarım. Size bırakıyorum.

Biri yularları eline alıp çekmeye başladı. Diğeri öküzleri mudulladı; yürümelerinde bir kusur yoktu. Durdular; arkadaki, öküzlerin dişlerini yokladı, kasıklarına el attı, ayaklarını kaldırıp baktıktan sonra ihtiyar'a döndü. Gözünün birini kırpar gibi yaptı.

- Vebalden kaçarım. Ben bin iki yüz elli liraya satın alı-

rım.

Yularları elinde tutan da:

- Ahmed Ağa doğru söylüyor, dedi. Fazla da etmezler.

İhtiyar, Fadime Bacı'ya döndü:

- Ne diyorsun kızım?

Fadime Bacı başını salladı, ihtiyar "Besmele" ile yeleğinin düğmelerini çözdü. Bin ikiyüz elli lirayı uzattı..

- Bu tamam kızım. Elli lira da benden fazladan. Neme lâzım.

"Yetimdir, sevinsin" diyerek beş lira da Murad'ın eline sıkıştırdı; çünkü bağ parası töredendi.

Murad seviniyordu; şimdiye kadar hiç kâğıt parası olmamıştı. İhtiyar'ın yüzü uzun zaman gözlerinin önünden gitmedi.

Çarşıya geldiler. Hükümet konağının yanında rahmetli Yusuf'un dostu dava vekili Lütfü Efendi'nin yazıhanesi vardı. Fadime Bacı ona uğramayı, ondan akıl almayı evde tasarlamıştı. Yusuf'un yakınından kötülük görmezlerdi. Yusuf ilçeye inerken dava vekiline eli boş gitmezdi; bir parça yağ, çökelek, en azından meyve götürürdü. Köylülerin kendilerine göre kasabada dostları olurdu; gün gelir, insan hükümet kapısına düşerdi!... Köylü kişi yol bulup oralardan nasıl çıkardı?...

Lütfü Efendi alt dudağından sarkan sönük, ıslak sigarasını kıpırdatarak tuşlardaki silik harfleri seçmeye çalışıyordu. Fadime Bacı ile Murad içeriye süzüldüler. Hafif bir sesle Fadime Bacı:

- Kolay gelsin amca, dedi.

Gözlüklerini düzelten Lütfü Efendi'nin bakışlarından, tanıyamadığını anladı.

- Yusuf'un ev sahibiyim.

- Hangi Yusuf'un kızım?

- Tepeköy'den.

- Haa! Hoş geldiniz, oturun.

Sandalyelere iliştiler.

- Kızım önemli bir dilekçe yazıyorum. Biraz sabredin, konuşuruz.

Epeyce bir zaman sonra Lütfü Efendi zayıf, kemikli parmaklarıyla yazı makinesinin merdanesini çevirdi. Burnunun ucuna doğru kayan gözlükleri düzeltti. Yazdıklarını ağır ağır okudu. "Bu iş tamam" diyerek kâğıdı masaya koydu, gözlüklerini çıkardı.

- Anlat bakalım kızım. Ne âlemdesin? Geçiminiz nasıl?

- Sağlığına duacıyız.

- Ah Yusuf, ne delikanlıydı!... Genç yaşta göçtü. Kader. Allah ne yazdıysa, o olur. Bu oğlan sizin mi?

Başını önüne eğen Fadime Bacı kızarır gibi oldu. Fısıldıyarak cevap verdi.

- Allah bağışlarsa.

- İnşallah kızım. Yüzceğizi de Yusuf'a ne kadar benziyor. Okula gidiyor mu?

Fadime Bacı bir kere daha kızardı; sesi de kaygılı bir hal aldı; ne yazık ki çaresizdi.

- Onun için sana geldim. İlkokulu bitirdi. Okumasına dair rahmetlinin vasiyeti var. Biz fakir insanlarız. İstanbul'da İmam-Hatip okulu varmış. Köyümüzün öğretmeni oraya başvurmamızı söyledi. Parasızmış.

- Çocuk bilgili mi? Her çocuğu oraya almasalar gerek?

- Öğretmeni kazanır demişti.

Lütfü Efendi "Ne yapabilirim?" diye düşündü. Yusuf'tan kalan bu yavruya yardım etmek istiyordu. Annesine sokulan Murad'ın ışıldayan gözlerine baktı. Yüreğinde sıcak bir duygu derinleşti. Dudağındaki ıslak, sönük sigarayı attı.

- İmam-Hatip okuluna dilekçe yazayım. Okula yardım eden cemiyetin idare heyetinde bir asker arkadaşım görev

yapıyor. Müracaatımızla ilgilenmesi için ona da ayrı bir mektup yazayım. Eğer kısmetse, olur.

Çekmecesinden çıkardığı kâğıdı yazı makinesine taktı; ince boynunu uzatıp tuşlara vurmaya başladı. İkinci kâğıdı taktı. Sonra zarfları yazdı. Kâğıtları zarflara koyarak güzelce kapadı.

- Kendi adresimi yazdım. Kabul cevabı gelirse, köye ulaştırırım. Bir haber çıkmazsa, ne yapalım kızım.

Zarfları Fadime Bacı'ya verdi.

- Bunları hemen postala. Belki postahaneyi bilmezsin.

Kendisi de dışarıya çıkıp, eliyle işaret etti:

- İşte şu sarı bina.

- Sağlıcakla kal amca.

Fadime Bacı iri güllü fistanının içinde kuşkulu adımlarla yürüyor, Murad sağa sola bakarak annesini takip ediyordu. Lütfü Efendi arkalarından uzun uzun baktı ve kafasını umutsuzca sallayarak "inşallah" dedi.

*

* *

Fadime Bacı sırrını Murad'ın okumasını isteyen, ona yol gösteren öğretmenden de saklıyordu. Nesine güvenerek dul haliyle oğlunu okutmak istiyordu? Birisi duyarsa dillenir, insanı tefe koyarlardı ; takılacak lakap, onu mezara götürmekle kalmaz, Murad'a da bulaşırdı. Böyle gülünç lakaplar oğuldan oğula nesiller boyunca sürüp gitmiyor muydu?

İlçeden gelen yolculara heyecanla bakar, ama bir şeyler bekliyormuş hissini de uyandırmamaya dikkat ederdi. Günler geçiyordu; ne mektup ne de bir haber geliyor, karamsar düşüncelere dalıyordu... Mektubu alan birisi içindekileri okuduktan sonra yırtıp atmış mıydı? Köy yeriydi; kimse kimseyi çekemezdi. Hele dul karı çocuğunun yükselmesini kim isterdi?...

İlçeye gidip Lütfü Efendi'yi görmeyi düşünüyordu. Ne yazık ki işleri çoktu. Kış uzaklarda değildi; karın öncüsü sabah kırağıları düşmeye başlamıştı bile. Kar Tepe Köye indi mi bir daha kalkmak bilmezdi; üst üste yağar, nisan ayına kadar ortalık bembeyaz kesilirdi.

Yatsı namazından sonra ellerini açtı. "Rabbim sen utandırma. Bizleri kocalarımıza itaat için yarattın. Fukarayız; bu kapıyı kaparsan Murad okuyamayacak. Yusuf'a karşı gelmiş olacağım; günahkâr kulların arasına beni katma."

Ellerini yüzüne kaparken birkaç damla yaş avuçlarını ıslattı.

*

* *

Ormanda kuru odunlarla arabasını yükledi. Tosunların yuları Murad'ın elindeydi. Fadime Bacı hem övenderesiyle tosunları mudulluyor, hem de tehlikeli yerlerde arabayı tutuyordu. Bayırlarda arabanın bir veya iki tekerini bağlıyor, toz bulutu ile iniyorlardı.

Köyün başına gelince Murad kapılarının önünde bir jandarmanın dikildiğini gördü. "Ne oldu acaba?" korkusuyla sırtını boyunduruğa dayayarak:

- Oha oğlum, oha, dedi ve arkada kalan annesine döndü.

- Niye durdun?

- Kapıda jandarma var!

Fadime Bacı durumu kavramakta gecikmedi.

- Sen arabayı sür gel.

Koşarken yüreği göğüs kafesini delecekti sanki. Yaklaştığında yavaşladı, başörtüsünü düzeltirken sık sık soluyordu.

- Jandarma Efendi hayrola?

- Bir iş için bu köye geliyorum. Dava vekili Lütfü Efendi bir mektup gönderdi. Yusuf'un karısı Fadime'ye verilecek.

- Benim.

Cebinden çıkarıp mektubu verdi.

- Allahaısmarladık.

İçi içine sığmayan Fadime Bacı bir an önce mektubu okutmak istiyordu. Heyecanına rağmen bir bahane buldu:

- Kardeş yorgunsun, bir ayran vereyim de iç.

Jandarma geri döndü.

- İyi olur bacı.

Eve girdi; sabah çalkaladığı ayrandan tasa dökerken telâşının önüne geçemiyordu. "Acaba ne yazılı idi?..."

Ayranı içen jandarmaya "Allahaısmarladık" demeye fırsat bırakmadan mektubu uzattı.

- Okur musun, ne yazıyor ?

Jandarma zarfı yırttı, önce sessizce gözlerini gezdirdi, mektubu Fadime Bacı'ya verirken de:

- Oğlunuz İstanbul İmam-Hatip okuluna müracaat etmiş, dedi. Kabul olunmuş, Eylül ayının yirmi dördünde İstanbul'da olması gerekliymiş. Hadi eyvallah.

Şaşkına döndü; ne diyeceğini, ne yapacağını bilemiyordu.Arabayı kapıya getiren Murad'ı omuzlarından tutup sarsarken:

- Tamam oğul, Allah yüzümüze baktı, seni okula kabul ettiler, diyordu.

Gözleri gülen Murad nasıl bir tavır takınacağını kestiremedi; ancak kısa bir süre sonra annesinin sevincini paylaşabildi. Fadime Bacı'nın heyecanı azalacak cinsten değildi. Tosunları ahıra bağlarken, "Bir de öğretmene okutayım, artık sakıncası yok; sağlam olur. Jandarma belki yanlış okumuştur. Yok canım niçin yanlış okusun?... Gene de okutayım." diye kendi kendine konuşuyordu.

Okulun bahçesindeki söğütün gölgesine öğretmen sandalyeyi atmış, akşamın ılık rüzgârının tadını çıkarıyordu. Fadime Bacı'yı ve Murad'ı görünce gülümsedi. Hiç kimsenin hafifliğini görmediği, namusuyla çalışan Fadime Ba-

cı'ya o da saygı duyuyordu. Murad'ı da seviyordu. Yaşına göre ağırbaşlıydı; sınıfının en başarılı öğrencisiydi.

- Ne o Fadime Bacı?

Elindeki mektubu uzattı. Murad, utandığından annesinin arkasında dikiliyordu. Öğretmen mektuba kısa bir süre baktıktan sonra bir kahkaha savurdu.

- Fadime Bacı, "Garip kuşun yuvasını Allah yapar" derler. Murad'ı İmam-Hatip okuluna kabul etmişler. Eylül ayının yirmi dördünde orada olması lâzım. Aman geç kalmayın.

Öğretmen sandalyeden kalktı. Annesinin arkasına gizlenen Murad'ın omuzlarından kavradı.

- Ulan kerata çalış. Ananı rahat ettir. Vatana, millete hizmet et; beni de unutma emi?

Murad'ın ter kokan yanaklarını öptü.

*
* *

Haber dedikoduya bulaşarak köyde yayıldı. Kimi Fadime Bacı'yı övüyordu. "... Kadın böyle olur. Genç yaşta dul kaldığı halde ne namusuna söz getirdi, ne de işini düzde bıraktı. Oğlunu okutmaya çalışıyor... Başardı da... Murad gidince eli koynunda kalacak; bunu da göze alabiliyor..." Kıskananlar da az değildi. "O kadın mı? Ne ile okutacak?... Milleti kendine güldürecek!..."

İşler azaldığından üç günden beri köy odası açılmıştı. Bu akşam nadastan, tohumdan, askerlikten söz edilmedi. Yusuf'tan, Fadime Bacı'dan, Murad'dan konuşuluyordu.

İhtiyar Molla İbrahim titreyen parmaklarıyla tabakasından çıkardığı tütünü sarmaya çalışırken;

- Seksen üç yaşımı kiraz ayında doldurdum, dedi. Harb gördüm, darb gördüm; ne yalan söyleyeyim, Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım; Fadime Bacı'nın becerdiği elim-

den gelmez.

Kapının arkasında oturan Yakub'un Veysel, Molla İbrahim'in neyi kast ettiğini anlamıştı. Güya meseleden habersizmiş gibi sordu:

- Ne yapmış ki Fadime Bacı?

- Daha ne yapsın? Kadın oğlunu okula yerleştirdi. Hangimiz yaptık? Aklımızın ucundan bile geçmedi. Bir memur görünce bunca sakalla karşısında vaziyet alıyoruz. Evlâtlarımız da böyle, torunlarımız da böyle olacak.

- Tasalanma İbrahim Amca, okutamaz! Okutmak kolay mı? Para pul ister, Fadime Bacı'da nerde o kuvvet? Bir hevestir başlamış, yarın söner.

Molla İbrahim başını salladı, beyaz örme fesinin altında öfke ile kaşlarını çattı.

- Veysel, Veysel! Okuyacağı için tasalanmıyorum, seviniyorum. İşittiğime göre okul parasızmış. Yemeyi, içmeyi okul verdikten sonra geri ne kalır?

- Davulun sesi uzaktan hoştur. Kitap, defter, ıvır zıvır parası gene de kuvvet ister. Dul kadında nerede o kuvvet! Sonra çocuk aptalın biri; okuyamaz.

- Ah gidi Veysel ah! İşte bu komşu çekememezliği bizi bu durumlara getirdi. Biri hayırlı bir iş yaparsa, diğeri onu yıkmayı kendine vazife biliyor. Çocukluğumda köy ne ise, ak sakallı halimde de o. Ne olur, bizden de bir adam çıksa! Zararı mı dokunur ?

- O vakte kim öle, kim kala?

Molla İbrahim sigarasından bir nefes çekti; kalın dumanı burun deliklerinden koyuveriyordu.

- Oğul gün dediğin nedir, gelir geçer; anlamazsın bile. Geçen seksen üç yılımı kibrit çöpünün yanması kadar kısa sanıyorum. Biz görmesek oğullarımız, torunlarımız, köyümüz görür. Bunların hiç biri görmezse Ümmet-i Muhammed'den birisi görür. Ona yardım etmeliyiz ki işleyeceği

sevaplardan belki birazı da mezarımıza ulaşır.

- Okuyamaz İbrahim amca!

Molla İbrahim sinirlendi.

- Okuyamazmış! Okuyanın boynuzu mu var?

*

* *

Melâl yüklü ikindi güneşi yumuşak yalımlarıyla Tepeköy'ün dağını taşını aydınlatıyor, kış uykusuna hazırlanan tabiat günden, güne renk değiştiriyordu. Evinin üç basamaklı merdiveninde oturmuş, torba diken Fadime Bacı'yı da sonbaharın hüznü etkilemişti. Değişik düşünceler arasında elindeki patiskayı dizlerine koyuyor; karışla genişliğini, boyunu ölçüyor; dolu halini tasarlamaya çalışıyordu. Murad'ın iç çamaşırlarını buna koyacaktı...

- Kolay gelsin Bacı.

Başını kaldırdığında karşısında Yakub'un Veysel dikiliyordu.

- Sağolasın Veysel kardeş.

- Okul hazırlığı yapıyorsun galiba?

- Eh işte; elimden de bir şey gelmiyor.

- Bu zamanda çocuk okutmak zor, nasıl başa çıkacaksın? Hem de yalnız kalacaksın.

- Rahmetli vasiyet etti; ne yapalım? Her şeye katlanacağım. Rahmetli göçmekle kadınlığımız bitmedi ki.

- Allah yardımcın olsun. Düz tarlayı satacağını duydum. Tarlamın kıyısında, bana münasip.

Yakub'un Veysel'in bu yerde gözü vardı. Geniş ve düz olduğu gibi köyün en verimli tarlasıydı; Fadime Bacı buğdayının çoğunu oradan alırdı.

- Yok Veysel kardeş; tarlalarıma, evime dokunmayın diye rahmetli son günlerinde de sık sık söylerdi. Nasıl elleyebilirim?

Yusuf da her Anadolu insanı gibi toprağına sımsıkı

bağlıydı; en ağır nöbetlerinde bile onu düşünüyordu. Bir cahillik edilerek güzelim tarlalar elden çıkarılırsa, çoluk çocuğun hali ne olurdu?

- Sen bilirsin Bacı, satarsan bana haber etmeyi unutma.
- Sağlıcakla Veysel kardeş.

*
* *

Sabahleyin koşulacaklarından tosunların önüne akşamdan sap-saman koydu. Molla İbrahim'in oğlu Süleyman'la erken yola çıkacaklar, Fadime Bacı ilçeden araba ile geri dönecekti.

Kış yaklaşırken Anadolu'nun pek çok insanı gibi Süleyman da çalışmak için gurbete çıkıyordu. Molla İbrahim temiz yürekli, babacan bir insandı; oğlu Süleyman da ona benziyordu. Bu rastlantıya Fadime Bacı çok sevinmişti.. Murad daha küçüktü; yol yordam bilmez, belki de okulunu bulamazdı. Koskoca İstanbul'a onu nasıl yalnız yollardı?...

*
* *

Murad'ın elinden tutmuş, yürüyor; nereye gittiğini, nereden geldiğini bilmiyordu. Korktu, geri dönmek istedi; fakat duramıyordu. Murad sâkindi, onunla konuşursa rahatlayacaktı; ne yazık ki sesi çıkmıyordu. Mezarlıktaki salkım söğütün yapraklarının tutuştuğunu gördü. Yaklaştıkça yükselen alev şekilleniyordu. Ayın ondördü gibi bir yüz halini aldı. Dönmeye çalıştı; ama adımlarına hâkim değildi; devamlı ona gidiyorlardı. Yaklaşınca Yusuf'u tanıdı; gülüyordu. İç okşayan bir sesle "Korkmayın! Bana gelin, Murad'ımı göreyim. Beni unutmasın" dedi. "Yusuf" derken ışıl ışıl yüzü karanlıkta eridi.

"Bismillah"la kalktı; Murad'ın yorganında okşayarak elini gezdirdi.

- Kalk oğlum.

Karanlıkta Murad gözlerini oğuşturuyordu.

Fadime Bacı el yordamıyla kibriti buldu ve kandili yaktı. Sedirin altında keseri ararken Murad yeni elbiselerini giydi. Keseri buldu; çıraları ince ince dildi; uzuncasını tutuşturdu ve Murad'ın elini avucuna aldı.

- Haydi oğlum, babanın mezarına gidelim. Hafif bir rüzgâr çıranın alevlerini uzatıyordu. Fadime Bacı avucundaki elinden Murad'ın titrediğini hissediyordu. Onu da ürpertiler yokluyordu.

- Korkma oğlum.

- Neden korkayım? Orda babam yatıyor.

Fadime Bacı tahta kapıyı açtığında hafif gıcırtı karanlıkta büyüdü. Mezarların arasından yürüyorlardı. Burada esen rüzgâr sanki biraz daha garip iklimlerden kopup geliyordu. Alev eline yaklaştıkça, yeni çırayı ekliyor, azalanı hızla sallayıp söndürüyor, ayağının altında eziyordu. Söğüt ağacının dibine geldiler; mezarın başına geçtiler. Fadime Bacı bir eliyle toprağı okşamaya başladı, tatlı bir sıcaklığın yüreğine dolduğunu hissediyordu. Murad burun çekti. Fadime Bacı diğer elindeki alevi yukarıya kaldırarak yaşlarını Murad'dan gizlemeye çalışıyordu. Bildiği duaları okuduktan sonra azıcık da olsa ferahladı.

- Babanı unutma oğlum.

- Olur ana.

Kalktılar; havada sabahın ilk ışıkları beliriyordu. Önlerini görebildiklerinden Fadime Bacı çırayı söndürdü.

Fadime Bacı ahırdan çıkardığı tosunların üzerlerindeki gübreleri temizlerken Molla İbrahim'in Süleyman geldi. Murad'ın torbalarını, Süleyman'ın yatağını arabaya yüklediler. Fadime Bacı ile Murad yanyana oturdular. Süleyman övendereyi eline aldı; "Hadi yavrum" diyerek mudulladı.

Fadime Bacı'nın ruhunda iki değişik fırtına esiyordu. Murad'ı okuyacağı için seviniyor, hasretine dayanamaya-

cağından da korkuyordu. Göz ucuyla onu süzüyordu. Yeni elbisesi yakışmıştı; ne yazık ki boynu büküktü; gözlerini önünden ayırmıyordu.

*
* *

Sabah namazına kalkamayan Molla İbrahim kapının önüne çıkardığı iskemleye oturmuş, kollarını sıvamış, güneşin doğmasını beklerken düşünüyordu. "Düş müydü?" Kafasını sallıyor, "Yok canım uyanıktım" diyordu. Onun hali bahçesinde dikilen Yakub'un Veysel'in dikkatini çekti.

- Selâmün aleyküm İbrahim Amca.

Molla İbrahim ona döndü; tavrıyla "Aleyküm selâm" dedi.

- Dalgınsın, hayrola.

- Hayırdır Veysel, sabaha karşı su dökmeye dışarıya çıkmıştım. Mezarlıkta bir top alevin yandığını gördüm. Alev bir büyüyor, bir küçülüyordu. Dikkatle baktım; söğütün altında kalkıp kalkıp iniyordu. Korktum; ne de olsa ben-i Âdemiz. Okuyarak eve girdim. Anlaşılan Yusuf'un mezarına nur inmişti.

- Allah Allah İbrahim Amca!

- Eh Veysel, kimin ne olduğu bilinmez. Fakirdi, ama eli açıktı, temiz yürekliydi. İbâdetini de yapardı. Ölürken bile oğlunun okumasını düşünmüş. Bu Ümmet-i Muhammed'e hizmet değil midir? Onun mezarına nur inmeyecek de kiminkine inecek?

Molla İbrahim'in sözleri köyde çabucak yayıldı. Başka görenler de çıktı. Köydeki konuşmalar inen nurun çevresinde dönüp dolaşıyor, herkes bu nuru hayal ediyordu.

-2-

ERKEN saatlerde okulun bahçesi hareketliydi. Bazıları ise henüz geliyordu. Yolda bir araba durunca bakışlarını o tarafa çevirerek inenin kim olduğunu anlamak istiyorlardı. Yakınları koşuyor, sevinç çığlıklarıyla birbirlerine sarılıyorlardı.

Henüz otuzunda görünen, orta boylu, kara kaşlı, güleç yüzlü Emin öğretmen bahçe kapısından girince eski öğrenciler hemen çevresini aldılar. Yeni öğrenciler ise oldukları yerlerde bir gölge kadar sessizdiler; ama yürekleri heyecanla dolup taşıyordu. Emin öğretmen gülümserken süt beyaz dişleri görünüyordu. Öğrencilerde gözlerini gezdirip tek tek hatırlarını soruyor; soruyu yönelttiği öğrenci, başını öne eğerek, ancak duyulabilen sözlerle saygısını sunuyordu. Biraz aralarında oyalandıktan sonra;

- Haydi çocuklar, siz konuşun, dedi.

Kısa bir süre sonra zil çaldı. Merdiven başında Müdür yardımcısı göründü. Kollarını önünde kavuşturmuş, sıraya giren öğrencilere bakıyordu. Sessizlik ve süratle sınıflar yerlerini alıyor, boy sırasını da gözden kaçırmıyorlardı. Sınıflar üçer üçer sıra oldular: Yalnız yeni öğrenciler kalabalık bir küme meydana getirdiler. Müdür yardımcısı merdivenden inip yanlarına geldi. Kısa boyluları öne getirdi; sıralamaya başladı; omuzuna dokunduğu bir daha kıpırdamıyordu.

Merdiven başında öğretmenler çoğalmıştı; Müdür de aralarında idi. Müdür yardımcısı, son sınıftan bir öğrenciye bayrağı çekmesini söyledi. Sesini toklaştırdı.

- Hazır ol!

Gözlerini gezdirdi; kıpırdayan yoktu.

- İstiklâl Marşı'nı söyleyeceğiz. Ses veriyorum. "Korkma!..."

Yüreklerden coşkuyla yükselen sesler İmam-Hatip okulunun duvarlarında kırılarak Haliç'e doğru süzülüyordu. Genç yüzler kızarıyor, boğaz damarları şişiyor, kutsallıkların ebediyen bu topraklarda sönmeyeceğini esrarlı maviliğe haykırırken göğün biricik süsü ay yıldız insanlığı selâmlayarak yükseliyordu.

Müdür yardımcısı:

- Müdür Bey'imiz hitap edecekler, dedi.

Ak saçlı Müdür'ün sesi bahçeye hâkim olabildi.

- Başlayan öğretim yılımızın camiamıza ve milletimize hayırlı olmasını dilerim. Sevgili gençler, büyük mücadelenizin hazırlıklarını burada yapacaksınız. İlmin, irfanın örsünde dövülerek beyinlerinize tükenmez aydınlıklar doldurulacaktır. Altın halkanın kopmaz birimleri olarak yurdumuzun ücra köşelerinde ter döken ağabeylerinizin saflarına katılacaksınız. Buradan aldıklarınız hayatta hem ışığınız, hem de sermayeniz olacaktır. Okulunuzu bu gözle görün, bu sevgiyle sevin, öğretmenlerinize saygınız bu duygu ile olsun. Eli öpülesi öğretmenler hayatın nimetlerine sırtlarını dönerek size yöneldiler. Burası aynı zamanda sevgi yuvasıdır. Analarınızın, babalarınızın yokluğu ile çırpınan yürekleriniz öğretmenlerinizin engin sevgilerinde sükûnete kavuşacaktır. Boralı, fırtınalı hayatta saflarınız sık olarak yürüyebilmeniz, burada birbirinizle iyice kenetlenmenize bağlıdır. Bu da ancak birbirinizi sevmenizle mümkündür. Büyük zorluklara göğüs gererek, yığınların iniltisini dindirecek kaç kişi varsınız? Birbirinizi fedâ etmeyin, kendinizi fedâ edin. Karanlıklar ışığınızda boğulsun.

Gözlerinde diri bir ruh alevlenmişti. Göz çukurlarını

mendiliyle kuruladı. Heyecanını gizlemeye çalışarak devam etti.

- Anadolum!.. Bu günün karanlıklar diyarı... Nimetlerinle büyüdük; ne yazık ki sana bir şey veremedik. Açlar, yoksullar memleketi... Karşımda sıklaşmış safı görerek ülkem sana cesaretle haykırıyorum; ölmeyeceksin! Büyüyeceksin! Bağrından fışkıracak Mevlâna'lar, Yunus'lar insanlığa gene yol gösterecekler.

Hafifçe eğilerek bir adım geriye çekildi. Müdür yardımcısı son sınıf öğrencilerine:

- Önce sizler, dedi.

Sessizce öğrenciler okula giriyorlardı. Eşikten içeriye yalnızca topuk sesleri yuvarlanıyor gibiydi. Yeni öğrencilere sıra geldiğinde Müdür yardımcısı önlerine geçti. Salona girince cebinden çıkardığı listeyi okuyarak onları sınıflara böldü.

Yürekleri kuşku doluydu. Sınıfta çıt yoktu. Göz ucuyla birbirlerini kolluyor, yakalanmaktan korkanlar bakışlarını önlerine indiriyorlardı.

Salonda ayak sesleri yankılanmaya başladı; sanki yüreklerine basılıyordu. Kapıdan Emin öğretmen girdi. Gülümseyerek bakışlarını sınıfta gezdirdi; hepsi ayakta idi.

- Günaydın çocuklar.

- Sağol.

- Siz de sağ olun. Oturun.

Sınıf sessizliğe gömüldü. Emin öğretmen kürsüye oturdu. Gülümseyen gözlerini öğrencilerde tek tek gezdirirken kendi küçüklüğünü, bu sıralara ilk gelişini, ürkek tavırlarını hatırladı.

- Çoğunuz Anadolu'nun çeşitli yerlerinden geliyorsunuz, hemen hemen hepiniz ilk kez evinizden ayrılıyorsunuz. Analarınızı, babalarınızı, kardeşlerinizi daha şimdiden özlemişsinizdir. Köyünüz, komşularınız, sığırlarınız gözlerinizde tütüyordur. Nasıl üzüntülere katlandığınızı

biliyorum; zira ben de sizler gibiydim. Bu okula ilk gelişimi, bu sıralara ilk oturuşumu hatırlıyorum; gözlerimin önünde annem, yakınlarım, köy canlanır, bir türlü silinmezlerdi. Dayanamayacağımı sanırdım. İlk günler benim için çok zor olmuştu; ama kısa zamanda okuluma, öğretmenlerime, arkadaşlarıma alıştım ve onları çok sevdim. Göz açıp kapayıncaya kadar yıl sonu geldi. Köye döndüğümde bıraktığım herkesi, herşeyi yerinde buldum. Buradaki kuşkularımın boş olduğunu gördüm. Yaz aylarının çabuk geçmesini, okuluma, arkadaşlarıma kavuşmayı istiyordum. Okulumuz ikinci yıl bana daha sıcak geldi ve günler hızlandı... Okulumuza her yıl biraz daha ısındım, her yıl benim için biraz daha güzelleşti. Ve nihayet bu okulu bitirdim. Yıllarca özlemini duydum. Buraya öğretmen olarak tâyin edilmekle okuluma kavuştum; ama o yılları arıyorum. Şimdi hepinizin içinde korku var; acaba anacığıma bir şey mi oldu? Babam, kardeşlerim nasıl? Hiç merak etmeyin, hepsi bıraktığınız gibi iyidirler. Her şeyin başlangıcı güçtür; hele ayrılığın ilk günleri hiç çekilmez.

Emin öğretmenin dudaklarından tane tane dökülen sözlerle yavrucaklar ferahlıyor, kendilerine geliyorlardı. Murad elini şakağına dayamış, gözlerini öğretmenine dikmişti.

Tükenmez kuşkularla dolu olan ilk günün her anını öğrenciler derinliğine yaşıyor, "Acaba nasıl bir öğretmen gelecek?" sorusu ile yürekleri çarpıyordu. Öğretmen sınıfa girince, onu ürkek bakışlarla süzüyorlar, dakikalar ilerledikçe alışıyorlardı. Her dersin geçmesiyle sanki dünya değişiyordu.

Sabahın son dersinin bitiş zili çalınca öğretmen:

- Sizler yenisiniz, dedi. Yemekhaneyi içinizde bilmeyen olabilir. Diğer öğrencileri takip etsin.

Kalabalık sessizce merdivenden aşağıya akıyordu. Murad da aralarına katıldı. Korkuyordu; böyle bir kalabalığın

içinde yemeye, yaşamaya alışmamıştı. Nasıl becerecekti?.. Ya üstüne dökerse?.. Her adımı onu heyecanlandırıyordu. Bir an içinden geri dönmek geldi. Acıkmıştı, nereye gidecekti?.. Yemek salonuna girdi. Masalar dizilmişti; beyaz örtülerin üzerinde tabaklar, çatallar, bıçaklar pırıl pırıldı. Öğrenciler taburelere sırayla oturuyorlardı; bir masa dolduktan sonra ikinci masada yerlerini alıyorlardı. Kapının kenarındaki beton direğin dibinde Murad titriyordu; sıraya girmeye utanmıştı. İçinden "Demek ki böyle olacak" diyordu; ne yazık ki kendisini bir türlü sıraya sokamıyordu. Birkaç damla yaş gözlerinde çaktı. Dışarıya çıkmayı düşündüyse de başaramadı. Emin öğretmen gülerek yanına geldi.

- Vah yavrucak; adın ne?

Yüzü alevlendi; ağlamaklı bir sesle:

- Murad, dedi.

Murad başını önüne eğdi. Emin öğretmen saçlarını okşarken avuçlarında minicik bir yüreğin çırpınışını duyuyordu. Elinden tuttuğunda son sınıftaki öğrencilerin kümeleştiği masada boş bir tabure gördü. Emin öğretmen gelince masadaki öğrenciler ayağa kalktılar.

- Mehmed, Murad sana teslim. Her yemekte yanına alacaksın. Bir ihtiyacı olursa ilgileneceksin. İcap ederse beni haberdar edeceksin.

- Peki efendim.

Emin öğretmen Murad'ı kollarının altından kavradı, tabureye oturttu ve gitti. Başı önünde olan Murad kulaklarına kadar kızarmıştı. Mehmed ona doğru eğildi.

- Murad nerelisin?

Başını kaldırmadan:

- Tepeköy'den, dedi.

- Babanın adı ne?

- Babam yok.

- Ne oldu?

- Öldü.